

HELDENZANGEN.

In de klassieke wereld zijn ze gezongen, de liederen van helden, die met bovenmenselijke kracht zich wisten te handhaven tegenover hun vijanden. Hektor en Aeneas — Patrocles en Achilleus met hun speren en hun zwaarden waren de grootheden, die in hun overwinnen of in hun vallen den heldennaam verdienden en door dichters werden verheerlijkt. Die als halfgoden werden gehuldigd.

En ten onzent hebben ook de Germaansche stammen hun zangers en dichters gehad, die van de groote krijgsdaden hunner voorvaderen gewaagden, en die de krachtige worstelaars voor hun eer of hun recht tot heroën maakten en menige simpele historie idealiseerden tot een fantastische sage.

Zoo zong Bernlef de Fries van de helden van zijn stam en verhaalde een Saks van Hildebrands wreedheid.

Zoo hebben de latere romandichters de wondere daden der ridders van Karel den Grooten en van Vorst Artur verteld.

Maar voor andere heldenzangen wilde ik hier uw aandacht vragen.

Voor de liederen des geloofs van de zestiende eeuw, zooals die spontaan zijn gedicht onder den machtigen invloed van de gebeurtenissen van dien grooten tijd.

Nauwelijks toch had die eeuw haar eerste kwart vol-eindigd, toen in de gewesten Holland, Brabant en Vlaanderen een liedeken werd verspreid, dat handelde over de groote daden Gods, gedaan in Brussel, „in dem Nederland wol durch zween jungen knaben."

De dichter van dit lied was Maarten Luther en de twee jonge knapen waren Hendrik Voes en Johannes Esch, die de eerste martelaren op onze erve zijn geweest in den tijd der Reformatie. Ze waren verbrand tot asch, maar „die asch stooft voort en liet niet af. Ze stooft van land tot lande."

„Hier helpt geen kloof, geen kuil, geen graf,
Den vijand baart zij schande.
Zij, die bij 't leven van den moord
Tot zwijgen zijn gedwongen,
Zij spreken thans in ieder oord,
En door veel duizend tongen
Wordt blij hun lof gezongen."

Voes en Esch openden de rij van de duizenden, die om hun geloof zouden moeten sterven.

Martelaren.

Moesten zij niet worden het onderwerp van geloofszangen!

Wie het toch waren?

Och, zoo zij zelf het hadden moeten zeggen, zouden ze Paulus' woorden tot de hunne hebben gemaakt: Wij zijn ook menschen, van gelijke beweging als gij.

Inderdaad — dat waren ze.

Menschen als wij.

Alleen hierin van ons onderscheiden, dat zij de ver-smaadheid van Christus dragen moesten in geheel eenigen zin, maar ook de genade ontvingen door de werking des Geestes, om pal te staan niet voor hun subjectieve meening en voor hun naam en eer, maar voor de waarheid en het recht Gods.

Om des Heeren heiligen Naam ging het, om het Woord des Heeren. Op de belijdenis van dien Naam en van dat Woord stond de wreedste doodstraf.

Maar de ijver des Heeren leefde en werkte in de trouwe harten van die mannen en vrouwen.

En met den heldenmoed des geloofs gingen ze door de straten onzer steden tusschen de hellebaardijs naar schavot en brandstapel en rivier.

Helden Gods.

Nu nog troostend de Kerk van Christus.

In hun vrijmoedig geven van hun bloed.

Getuigen voor alle eeuwen, van wat de genade Gods vermag, toonend toen, welk een kracht God schenken kan, als het kruis op het zwaarst drukken gaat.

Niet allen waren geroepen tot eenzelfde taak. Daar waren stillen in den lande, wier knieën zich niet bogen voor Baäl en die rustig hun tijd wachtten, tot God ook hen roepen zou om te sterven voor Zijn zaak. En ook — daar waren Elia's, boeteprofeten, die zich stelden tegenover de geweldhebbers hunner eeuw met het magtige: Zoo zegt de Heere der heirscharen! En we zijn er zeker van: als Gods Kerk weer komen zal onder den druk der vervolging, zullen ze er weer zijn, de helden des Heeren.

Want God Zelf maakt zwakke, zondige menschen tot helden des geloofs.

Van die martelaren hebben de dichters gezongen.

Hans van Overdam — toen in 1551 vier getuigen hun belijdenis trouw bleven tot in den dood. En in hetzelfde jaar, waarin zijn lied verscheen, werd hij te Gent verbrand.

O Haegh, lustich priëel,
ghy maket al te veel
dat ghy Gods uitvercoren
Doot, want tis zijn erfdeel,
ghy verweckt hem geheel
tot gramschap ende toren.

Zoo begint het „liedeken van vier pastoren, die in Sgravenhage om het ghetuygenisse Christi geworcht en gebrand zijn: Anno 1570 den 30 May."

En hoor nu, met welk een hartstocht de dichter z'n stof bewerkt heeft, hoe hij leeft in zijn zangen:

Elk es al met zijn Rot
ghecomen opt schavot
ghebonden als een beeste.
Een yeder bad: dits slot:
In Uwen handen, Godt,
beveel ik mijnen gheeste.

Daerna met smerte groot
Syn sy geworcht ter doot
en ghebrant aan vier staeken.
O jammerlicken noot,
want om de waerheyt bloot
moesten sy den dood smaken.
Alsoo zyn sy gherust
na hares herten lust
in Christo den ghetrouwen,
van hem syn sy ghecust,
het vuer is uitgeblust,
tlevē dat is behouwen.

Duysent vijfhondert ent
en tseventich bekent
is dit werck int gereye
Ghebrocht ende volent
van den Raedt gants verblent
den dertichsten dach Meye:

O heeren, nu toch beeft
dat ghy dus groulick leeft
met Gods schaepkens seer
goedich,
en u hert toch begeeft
tot Godt, eer dat ghy sneeft,
want u handen syn bloedich.

Neemt in danck dit gesangh,
O Gods gemeente bangh,
mijn Broeders in den Heere.
Ick hoop God sal eerlang
helpen vrij uit bedwang
ons als syn kinderen teere.
Ghy Predicanten net
swycht niet door geen belet,
bout op Gods Kercke schoone,
U mondt zij een Trompet,
om te leeren Gods wet,
so crijght ghy slevens Croone.

Adriaen Cornelisz bezong in het volgende jaar een nieuw viertal martelaren en onderging hetzelfde lot als de dichter van het lied der vier pastoren.

De vermeerdering van het aantal bloedgetuigen had die der martelaarsliederen ten gevolge en er bestaat een boek „Het offer des Heeren,"¹⁾ waarin de vierde druk in 1570 verscheen en waarin belijdenissen, brieven, proza-verhalen en martelaarsliederen voorkomen — een gedenkstuk van het lijden der vaderen voor de zaak van Christus. Om het koningschap van den Gezalfde des Heeren ging het in den strijd dier tijden. En de trouwe knechten en dienst-maagden bogen zich alleen voor het gezag van den Koning der Kerk; ze lieten zich als majesteitsschenders schelden en zeiden „der Hoogster Majesteit" te zullen „obediëren in der gherechticheyt."

¹⁾ In dit werk, dat elf uitgaven beleefde, zijn alleen Doopsgezinde martelaren herdacht. Den anderen terechtgestelden werden eveneens-zangen gewijd, die men elders vindt.

De woorden, die de dichter van het Wilhelmus Oranje in den mond legde, golden ook voor al die kloeke be-lijders van des Heeren Naam, die schavot en vuur trotseerden:

Voor Godes woort ghepreesen,
Heb ick, vrij, onversaecht,
Als een helt sonder vreesen,
Mijn edel bloet ghewaecht.

„Onversaecht” waren ze tegenover hun vijanden.

Als Fabricius gevraagd wordt, of hij zich schuldig maakt heeft aan het preeken in de open lucht, antwoordt hij bevestigend en voegt er bij, dat het hem speet, dat hij het niet meer keeren had gedaan.

Ook de Geuzenliederen kunnen we tot de heldenzangen van dien tijd rekenen, al is hun toon ook minder hoog gestemd. Al missen ze vaak het geestelijk element, dat in de martelaarsliederen juist zoo boeit.

Ons bestek gedooft niet in den breede op deze liederen in te gaan, die nu eens in scherpe satire lucht geven aan wat het hart benauwt, of protesteeren met kracht tegen het schandelijk onrecht, dat ons volk werd aangedaan, dan weer als echte veldmarschen het Geuzenvolk leiden naar z'n doel of ook zijn daden verkondigen in opwindende taal.

Bij sommige dichters hoort ge weer den echten toon, dien der dankbaarheid bij genoten overwinning, dien van den ootmoed, van het vertrouwen, dat krachten geeft tot volharden.

Dat in afhankelijkheid van God den Heere voor het goed recht het zwaard doet aangorden en dan ook in enthousiasme doet optrekken onder „het slaen op den trommele van diredomdeyne.”¹⁾

Zulke Geuzenzangen vormen met onze martelaarsliederen één geheel.

Uit beide rijst de bede op om hulp tot Hem, die den hemel en de aarde gemaakt heeft.

En trilt het geloof, dat de wereld overwint en dat over het lijden des tegenwoordigen tijds heen ziet in de heerlijkheid der naaste toekomst.

De groote Stadt is u bereyt,
die seer vol alder goeden leyt;
treedt vroemeljk aen,
Syn armen syn wyt open gespreyt,
om u te ontfaen.

A. L. V. H.

¹⁾ H. J. v. Lummel verrichtte een verdienstelijk werk met de uitgave van zijn „Nieuw Geuzenliedboek” in 1871.

Bij een luchtaanval.

Van boven: Menig huis in brand gestoken;
De vlammen sloegen wijd in 't rond;
De schade was ontzaglijk groot.

Beneden: Slechts een enkele ruit gebroken,
Een enkele zuigeling gewond,
En een konijn gedood.

Beschaafd.¹⁾

't Zijn duivelsche toestellen, die men bereidt;
Toch zijn ze volkomen beschaafd, naar men zeit;
Het zij zoo, maar 't blijkt dan ook klaar en gewis,
Wie van die beschaving de vader wel is.

LUCTOR.

¹⁾ Van de nieuwe „gepantserde tanks” zegt de Times: „Ditmaal is het duivelstoestel van ons. Wij hebben er niets bij te pas gebracht, dat niet volkomen beschaafd is.”

Onder bovenstaanden algemeenen titel willen wij zoo nu en dan wetenswaardige dingen mededeelen, die in betrekking staan tot ons huis, ons gezin, onze huishouding, onzen tuin, onze bloemen en planten, enz. Het komt namelijk zoo dikwijls voor, dat we hier en daar raadgevingen, opmerkingen, uitleggingen, toelichtingen, enz., aantreffen over verschillende onderwerpen, die niet altijd belangrijk genoeg zijn voor een afzonderlijk artikel, waartoe ons ook dikwijls de ruimte ontbreekt, en die we toch gaarne onder de aandacht onzer lezers en lezeressen brengen. Welnu, de rubriek „Huis en Gaard” zal ons de gelegenheid geven, dergelijke wetenswaardigheden met een enkel woord mee te deelen.

Aangenaam zal het ons zijn, indien we ook van onze belangstellende lezers en lezeressen nu en dan stukjes voor deze rubriek mogen ontvangen.

Moge „Huis en Gaard” de belangstelling trekken van al onze lezers en lezeressen!

De tanden onzer kinderen.

Een mond met goed onderhouden tanden is niet alleen een sieraad, maar vooral ook voor onze kinderen van het hoogste belang. Reeds meer is opgemerkt, dat alle spijzen niet slechts door den mond hun weg moeten vinden tot de maag, maar in dien mond gereed moeten worden gemaakt voor de maag. En nu spreekt het vanzelf, dat slechts een gezonde mond, voorzien van gave werktuigen om de spijzen fijn te malen, zijn werk goed kan verrichten. Daarom moet men kinderen van hun prilste jeugd af leeren, hun mond te verzorgen, en vooral schoon te houden, terwijl de ouders er op moeten letten, dat kinderen niet te veel spijzen krijgen, die het bederf der tanden bevorderen. Laat de kinderen bijvoorbeeld weinig of geen versch brood eten. Geef hun niet zooveel zoetigheden, want vooral aan het vele snoepen schrijft men in onzen tijd de slechte gebitten voor een groot gedeelte toe. Vooral honing heeft een slechten invloed op de tanden. Deze schadelijke eigenschap van dit heerlijke en overigens uitstekende voedsel voor kinderen kan voor een groot gedeelte worden opgeheven, indien men na het gebruik er van zuur fruit laat eten. Snijd geen korstjes van het brood, omdat de kinderen ze minder lekker vinden. Juist het flinke kauwen van korsten versterkt de tanden. En leer hun vooral het geregeld gebruik van een tandenborstel. *Leeren*, want het gaat er niet alleen om, *of* men een tandenborstel gebruikt, doch ook *hoe* men dien gebruikt. Men moet den borstel van boven naar onderen bewegen, parallel aan de lengte-as der tanden, omdat men dan alles wat tusschen de tanden zit meeneemt. En dit doet men langs boven- en onderkaak, zoowel aan den binnenkant als aan den buitenkant. Daarna ook de kronen der kiezen flink borstelen. Indien eenigszins mogelijk, late men de kinderen deze bewerking na elken maaltijd uitoefenen, en vooral ook vóór het naar bed gaan. Laat echter de kinderen vooral niet te harde borstels gebruiken. Na het poetsen moet een flinke spoeling volgen, zoo mogelijk met een antiseptisch mondwater, en bij gebrek daaraan met frisch gewoon water.

Men lette er vooral op, dat kinderen geen tandpoeders gebruiken met scherpe bestanddeelen. Beter zijn tandpasta's.

Voorts sta men nooit toe, dat kinderen met harde voorwerpen in den mond peuten. Ze bederven op die wijze hun gebit, en veroorzaken zichzelf dikwijls hevige pijn.

Laten wij op al deze kleinigheden achtgeven bij onze kleinen. Een goed gebit is voor een mensch van onschatbare waarde.

